

то са завоювали и заробвали, нито са освобождавали други етноси (племена и племенни съюзи, народности и нации). Тъкмо и поради това техните контакти с другите етноси се реализират на по-друга степен на зрялост, чиято качествена определеност има далеч по-ниска стойност и значение.

Естествено, отсъствието на ромска държавност и съответно на нейния позитивен или негативен отзвук в съдбата на "другите" вече подсказва, че нито хетеропортретуването, нито автопортретуването на ромите могат да достигнат оная висота и определеност, каквито те имат при другите етнически формирания, чиято история (минала или съвременна, или и двете заедно) познава държавността.

Нещо повече. Липсата на държавност при ромите не е могла да им осигури мигриране от родните места по начин, който да им гарантира бъдеще, на каквото се радват другите етнически групи и общности, имали и имащи държавност, но принудени от общественно-историческите обстоятелства да живеят трайно в други държавни предели. Както се подразбира, ромите се разселват по света не върху основата на държавно-военната мощ и сила, а на вълни на вълни. И то разпръснато и при условия, които да изключват те да имат строго териториална обособеност и своя държавна опора и надежда.

В резултат на ромската дисперсност и бездържавност, никоя държава, приела една или друга маса от роми, не се е почувствала задължена да им предостави поне определена териториално-административна автономност. При това положение ромите са лишени и от ограничената възможност на основата на автономността да организират не само междуетническите си, но дори и вътрешноетническите си отношения. И то по начин, който да вае други черти и характеристики на техния етнически (авто- или хетеро-) портрет. Дисперсната им определеност вече предпоставя и друг подход на тяхното оценяване от "другите", които по силата на общественно-историческите обстоятелства ги отвежда в "дъното" на обществената йерархия, от което се черпят и немалко от характеристиките, с които се рисува етнопортрета на ромите.

Второ. Негативната предпоставеност и определеност на етнопортрета на ромите се подсилва и от липсата на ром-